

SOSTE

KOHTI HYVINVOINTITALOUTTA -

Kaikille edellytykset hyvinvointiin, terveyteen, työhön ja
toimeentuloon

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n strategia 2024-2027

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	3
1.1 Strategian valmistelu ja tausta.....	3
1.2 Toimintaympäristömme on jännitteinen ja ristiriitainen	4
2. TOIMINNAN JA TALOUDEN SUUNTAVIIVAT	6
2.1 Teemme yhdessä hyvän elämän kaikille.....	6
2.2 Kestävä tulevaisuus luodaan hyvinvointitaloudella	6
2.3 Strategiset päämäärät	7
2.3.2 Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytykset	7
2.3.1 Oikeudenmukainen sosiaali- ja terveyspolitiikka.....	7
2.4 Kriittiset menestystekijät	8

1. JOHDANTO

1.1 Strategian valmistelu ja tausta

SOSTEn jäsenet kokoontuvat sääntöjen mukaisesti liittokokoukseen kolmen vuoden välein päättämään toiminnan ja talouden suuntaviivoista liittokokousten väliselle ajalle.

SOSTEn hallitus on valmistellut SOSTEn strategian ja sen pohjalta liittokokoukselle päätösehdotuksen sääntöjenmukaiseksi toiminnan ja talouden suuntaviivoiksi.

Strategiaa on valmisteltu vuoden 2023 aikana monipuolisesti jäsenten, luottamushallinnon, verkostojen ja henkilöstön kanssa erilaisten kyselyjen, verkkoaiivoriien, yhteisten keskustelujen ja työpajojen pohjalta. Näissä kyselyissä, työpajoissa ja keskusteluissa on strategiaprosessin aikana keskusteltu myös monista sellaisista asioista, jotka tulevat konkretisoimaan strategian toimeenpanoa mm. SOSTEn skenaariotyössä, vaikuttamiskärjissä ja kriittiseksi määriteltyjen menestystekijöiden pohjalta valmisteltavissa toimintojen linjauksissa ja niihin liittyvissä kehittämisprosesseissa.

SOSTEn toimintaympäristöanalyysi on tiivistetty SOSTEn jäsenkuulemisprosessin, "Katsaus sosiaali- ja terveysjärjestöjen tulevaisuuksiin"-prosessin, SOSTEn ja TELA:n "Suomi vuonna 2049. Ikääntyvän yhteiskunnan strategiset valinnat – neljä skenaariota Suomelle"-prosessin, SOSTEn Järjestö- ja Sosiaalibarometriä tuottaman tiedon ja SOSTEn tekemän pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma-analyysin pohjalta.

SOSTEn toimintaa voidaan toteuttaa siinä laajuudessa, jotka SOSTEn käytössä olevat resurssit mahdollistavat. STEAn avustusehdotus SOSTELLE vuodelle 2024 oli noin 40% SOSTEn hakemasta tasosta ja STM:n avustuspäätös noin 80% SOSTEn hakemasta ja 90% SOSTEn vuodelle 2023 saamista avustuksista. Tämän takia SOSTE on joutunut tarkentamaan strategiaprosessin aikana jo valmisteltua kokonaisuutta ja ottamaan huomioon avustusesitys ja -päättösprosessin aiheuttamat muutokset SOSTEn toiminnassa ja taloudessa.

Strategiaa arvioidaan osana SOSTEn jatkuvaa arviointitoimintaa. Arviointi perustuu kerättäviin tunnuslukuihin, havainnointiin pohjautuvaan itsearviointiin, osallistujilta kerättävään palautteeseen, jäsenymmärryskyselyihin, verkostojen jäsenille ja SOSTEn nimeämille edustajille toteutettaviin puntareihin, SOSTEn kannalta olennaisille päättäjille tehtävään mainekyselyyn sekä asiakirjojen analysointiin. Henkilöstön osalta erilaisiin henkilöstön hyvinvointia mittaaviin kyselyihin. Talouden osalta talouden tunnuslukuihin. Liittokokous saa sääntöjenmukaisesti tämän pohjalta arvioitavakseen SOSTEn toimintaa ja taloutta edelliseltä kolmivuotiskaudelta.

1.2 Toimintaympäristömme on jännitteinen ja ristiriitainen

Toimintaympäristömme jännitteisyys ja ristiriitaisuus johtuu toimintaympäristöämme haastavista isoista globaaleista kehityskuluista ja kansallisista yhteiskunnallisista kysymyksistä.

Isossa kuvassa eriarvoisuus, köyhyys, pirstaloituneisuus, epävakaus ja taloudelliset haasteet ovat lisääntyneet. Elämme moninaisessa ja monikulttuurisessa yhteiskunnassa, jossa on pystyttävä rakentamaan luottamusta ihmisten ja eri toimijoiden välille.

Taloudellisia – tai talouteen vaikuttavia – pandemian ja ilmastonmuutoksen erilaisten seurausten kaltaisia kriisejä on luvassa yhä enemmän. Väestön ikääntyminen ja erityisesti työikäisten määrän lasku alentaa ennusteiden mukaan globaalia talouskasvua tulevaisuudessa.

Kansallisella tasolla sosiaali- ja terveysjärjestöjen työhön liittyy paljon odotuksia ja mahdollisuuksia ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta, mutta samaan aikaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiin suuntautuu uhkakuvia.

- **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen** tarvitaan yhteiskunnan kaikkia sektoreita. Hyvinvointi ja terveysnäkökohdat on otettava huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja kaikissa politiikoissa.
- Viime vuosina **ilmastomuutos ja luontokato** on noussut koko yhteiskunnan läpileikkaavaksi teemaksi. Ilmastonmuutos onkin mitä suurimmassa määrin ihmisten hyvinvoinnin kysymys. Heikommassa asemassa olevien mahdollisuudet varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin haittoihin ovat muita huonommat.
- **Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuudessa** on vakavia ongelmia, joita sote-rakenneuudistus ei ole ratkaissut. Palveluihin, hoitoon, hoivaan ja kuntoutukseen pääsyn ongelmiin täytyy löytyä pysyvät ratkaisut. Hyvinvointialueiden **rahoitus** on liian niukka suhteessa lakisääteisten palvelujen tasoon ja hyvinvointialueita vaivaa **henkilöstöpula**.
- Terveyteen ja sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvät syyt ovat yleisiä työllistymisen esteitä. **Työnteon kannusteet** paranevat parhaiten palveluita tarjoamalla ja aktiivisuudesta palkitsemalla, ei sosiaaliturvaa leikkaamalla. Tehokkaat ja tarpeenmukaiset palvelut yhdistettynä joustavaan etuusjärjestelmään ovat parhaita keinoja tukea työllistymistä. Järjestöt ja niiden asiantuntemus on vajaakäytössä työllisyyden hoidossa.
- Noin kymmenes väestöstä on **pienituloisia**. Pienituloisten toimeentuloon vaikuttaa elämisen kalleus, etenkin asumisen, ruoan, lääkkeiden ja terveyspalveluiden hinta. Käynnissä olevassa **sosiaaliturvauudistuksessa** tavoitellaan ihmisten näkökulmasta riittävää, nykyistä toimivampaa ja selkeämpää **perusturvaa**.
- Sairastuminen vaikuttaa ihmisen arkeen ja toimeentuloon monin tavoin. Mitä pitkäkestoisemmasta sairaudesta on kysymys, sitä enemmän sairastaminen ravistelee arkea. **Pitkäaikaissairaus** on suuri taloudellinen rasite monelle sairastavalle.

- Sosiaali- ja terveysjärjestöt edistävät hyvinvointia ja terveyttä, ehkäisevät ongelmia sekä vahvistavat osallisuutta. Tämä rooli on yhteiskunnassa tunnistettu ja järjestöjen apuun luotetaan monessa kohtaa. Ristiriitaista on, että samaan aikaan suunnitellaan järjestöjen toimintaa supistavia massiivisia **valtionavustusleikkauksia**, jotka astuisivat voimaan vuonna 2027.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat huolissaan riippumattomuudestaan ja **mahdollisuudestaan päättää itse omista asioistaan**. Huolet liittyvät järjestöjen **rahoitukseen** ja monilla erityisesti valtionavustusjärjestelmään.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöt toimivat usein lähellä hyvinvointialueen **palvelurakenteita**. Lisäksi kunnan **hyvinvoinnin edistämistehtävän** merkitys korostuu entisestään. Perinteisten sisältöjen lisäksi tärkeitä näkökulmia ovat muun muassa työllisyys ja toimeentulo, elinoloihin liittyvä asuinympäristö, yhteisöllisyys ja turvallisuus. **Yhteistyötä** kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen välillä rakennetaan uudelta pohjalta.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tulevaisuuden näkymissä toiminnan rakenteita on syytä tarvittaessa keventää. Elävät kohtaamiset ja digitaalisuus tukevat toisiaan. Tulevaisuuden **monikulttuurisuutta** ei voi sivuuttaa. Yhteiskehittämisen taitoa tarvitaan kipeästi, jotta yhteiskunnallista muutosta saadaan aikaan. **Edistävälle** otteelle on suuri tilaus. **Ilmastoasiat** tulevat vaikuttamaan sote-järjestötyön sisältöihin. **Luottamusta** on rakennettava kaikin tavoin ja sen rikkomista vältettävä.
- Yhdistykset näkevät, millaisia vaikeuksia ihmisillä voi olla nopeassa **digitaalisessa murroksessa**. Ne edustavat ja kohtaavat digitaalisesta kehityksestä helposti syrjään jääviä ihmisiä, muun muassa ikääntyneitä, pitkäaikaissairaita, vammaisia, työelämän ulkopuolella olevia ja pienituloisia ihmisiä.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n hallituksen puolesta,

Eija Koivuranta
hallituksen puheenjohtaja

Vertti Kiukas
pääsihteeri

2. TOIMINNAN JA TALOUDEN SUUNTAVIIVAT

SOSTEn liittokokouksen 13.3.2024 hyväksymä

2.1 Teemme yhdessä hyvän elämän kaikille

SOSTE on kattojärjestönä oikeudenmukaisen sosiaali- ja terveyspolitiikan ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytysten väkevä puolustaja.

Me sosiaali- ja terveysjärjestöt toimimme ja vaikutamme, jotta kaikilla on edellytykset hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, työhön ja toimeentuloon.

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Teemme työtä tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta, joka tunnistaa yhteiskunnan moninaisuuden ja edistää ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja osallistumismahdollisuuksia.

Meille oikeudenmukaisuus liittyy läheisesti vapauteen sekä yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen tasa-arvoon. Ihmisten välisissä suhteissa keskeisiä oikeudenmukaisuusperiaatteita ovat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjimättömyys. Väkevyys tarkoittaa rohkeutta ja määrätietoisuutta kaikessa toiminnassa. Puolustamme yhdessä jäsentemme kanssa arvojemme ja päämääriemme kannalta keskeisiä asioita. Edelläkävijyyttä on tulevaisuuteen suuntautunutta, asiantuntevaa ja luotettavaa suunnannäyttämistä, jossa verkostoidutaan laaja-alaisesti, ennakoidaan toimintaympäristön muutoksia ja tarjotaan kokeilevia, innovatiivisia ja vastuullisia ratkaisuja.

2.2 Kestävä tulevaisuus luodaan hyvinvointitaloudella

Hyvinvointitalous tuo yhteiskunta- ja talousjärjestelmän keskiöön taloudellisen kestävyuden lisäksi sosiaalisen, ekologisen ja kulttuurisen kestävyuden.

Tässä kokonaisuudessa ihmisten ja ympäristön hyvinvointi tulevat ensin, niin että toiminnalla tuotetaan ja vahvistetaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta, ympäristön sekä vahvan kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta. Sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja toimintakykyä edistävä itsenäinen järjestötoiminta on elinvoimaista ja vaikuttavaa.

Hyvinvointitalous ulottuu laajalle ja sen perustana on pohjoismainen hyvinvointimalli. Keskiössä on eriarvoisuuden, syrjäytymisen, köyhyyden ja huono-osaisuuden ehkäisy ja julkiseen vastuuseen perustuva universaali sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä.

Hyvinvointi-investoinnit ovat pitkäjänteisiä panostuksia niille yhteiskunnan alueille, jotka mahdollistavat parhaiten kansalaisten sekä ympäristön hyvinvoinnin kasvattamisen pitkällä aikavälillä. Niiden avulla vahvistetaan inhimillisiä, sosiaalisia ja ekologisia voimavaroja sekä väestön ja koko yhteiskunnan resilienssiä.

Hyvä elämä on jokaiselle ainutlaatuinen. Kansalaisten koetun hyvinvoinnin rakennuspuut ovat yksilöllisiä. Jokaiselle kuuluu mahdollisuus osallistua, vaikuttaa, tehdä työtä kykyjensä mukaan ja kokea itsensä tarpeelliseksi.

Hyvinvointitalouden päämäärä on yhdessä tehty hyvä elämä kaikille.

2.3 Strategiset päämäärät

SOSTE yhdessä jäsentensä kanssa vastaa toimintaympäristön haasteisiin vaikuttamalla, verkostoitumalla, tuottamalla ajankohtaista tietoa, ennakoimalla, yhteiskehittämällä ratkaisuja ja viestimällä monipuolisesti, jotta:

2.3.2 Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytykset

- a. Järjestöillä on riittävä, vakaa ja ennakoitava valtionavustusten taso ja järjestötoiminnan autonomiaa vahvistavat ja varainhankinnan paremmin mahdollistavat avustuskriteerit.
- b. Järjestövaikutukset arvioidaan lainvalmistelussa.
- c. Kansallinen julkinen ohjaus, järjestöjä koskeva tieto sekä vuoropuhelu alueiden toimijoiden kanssa tukevat sosiaali- ja terveysjärjestöjen ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä sekä edistävät sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan ja osaamisen hyödyntämistä sekä toimintaedellytysten turvaamista hyvinvointialueilla ja kunnissa.
- d. Sosiaali- ja terveysjärjestöt kehittävät toimintaansa toimintaympäristön muutoksissa keskinäisessä yhteistyössä ja muiden järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.
- e. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat osa digitalisaatioon ja tietojohdamiseen liittyvää päätöksentekoa ja kehityksessä ja huomioidaan myös ne ihmisryhmät, joiden on vaikea pysyä mukana teknologian kehityksessä.

2.3.1 Oikeudenmukainen sosiaali- ja terveyspolitiikka

- a. Hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja hyvinvointi- ja terveysvaikutukset huomioidaan päätöksenteossa.
- b. Palvelujärjestelmä ja sosiaali- ja terveyspalvelut tukevat ja vahvistavat ihmisten hyvinvointia, ovat yhdenvertaisesti saatavilla, saavutettavissa, saumattomia, vaikuttavia ja vastaavat yksilöllisiin tarpeisiin.
- c. Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten kokonaistilanne kohenee ja heidän erityisasemansa huomioidaan paremmin.
- d. Ilmastopolitiikka on sosiaalisesti kestävä ja oikeudenmukaista ja ilmastonmuutoksen, luontokadon ja kriisien vaikutukset terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin huomioidaan päätöksenteossa.
- e. Ihmisillä on riittävä toimeentulo ja kaikki saavat riittävän ja oikeudenmukaisen perusturvan eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa. Tarvittaessa perusturvaa täydentää kohtuullinen vähimmäisturva.
- f. Kaikilla on mahdollisuus opiskeluun, työhön ja kohtuuhintaiseen asumiseen. Asunnottomuus poistetaan. Erityisen tuen tarpeessa olevien potentiaali tunnustetaan ja tunnustetaan työmarkkinoilla. Sosiaali- ja terveysjärjestöt tukevat opiskeluun ja työhön pääsyä ja niissä pysymistä ja asumisen edellytyksiä.

2.4 Kriittiset menestystekijät

Jotta saamme aikaan haluamaamme muutosta yhteiskunnassa, on meidän väkevästi ja edelläkävijänä kehityttävä ja onnistuttava seuraavissa kriittisissä menestystekijöissä:

- a. Vahva ja monipuolinen jäsenpohja ja jäsenyhteistyö sekä jatkuva jäsendialogi. Jäsenten ja luottamushenkilöiden osaamisen ja voimavaran hyödyntäminen.
- b. Hyvä ja rakentava vuoropuhelu päätöstentekijöiden ja keskeisten rahoittajien kanssa.
- c. Ketterä ekosysteemien hahmottaminen ja verkostomainen toiminta. Eteenpäin katsova tulevaisuuden ennakointi ja skenaarioiden rakentaminen. Innovatiivinen ratkaisumallien yhteiskehittäminen.
- d. Ajantasaiseen tietoon pohjautuva monipuolinen ja arvostettu kansallinen ja kansainvälinen vaikuttaminen. Aktiivinen ja informaatioympäristön muutokset huomioiva kohderyhmät tavoittava monikanavainen viestintä.
- e. Riittävä, osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö. Ajantasaisella tiedolla johtaminen ja toimiva johtamisrakenne. Sujuvat hallinnon, talouden ja toiminnan prosessit.
- f. Jäsenistön tarpeiden mukaisen toiminnan mahdollistavat taloudelliset resurssit, jotka perustuvat riittävään perusrahoitukseen, oman toiminnan tuottoihin, jäsenmaksutasoon ja muuhun varainhankintaan.